

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми: «ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
КВАЛІФІКОВАНИХ ФЕХТУВАЛЬНИЦЬ ІЗ УРАХУВАННЯМ ЗМАГАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ»

Виконав: студент 2 курсу, групи ФК1-М18
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)
Горецький Іван-Сергій Сергійович
Керівник: Шишкін О. П., доцент
Рецензент: Юрчишин Ю. В., кандидат наук з
фізичного виховання та спорту, доцент

Кам'янець-Подільський – 2019 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕХТУВАЛЬНИКІВ	10
1.1 Участь у змаганнях – один із чинників підвищення своєї професійної майстерності	10
1.1.1 Особливості проведення сучасних змагань з фехтування	12
1.1.2 Деякі аспекти структури змагальної діяльності у сучасному фехтуванні	15
1.2 Характеристика факторів, які мають місце в змагальній діяльності фехтувальників	19
1.3 Особливості функціонального стану жінок-спортсменок під час специфічного біологічного процесу	24
1.4 Бойова підготовка як один із видів підготовки до змагань у фехтуванні	30
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	36
2.1 Методи дослідження	36
2.2 Організація дослідження	45
РОЗДІЛ 3. СТАН ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЗМАГАНЬ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІЗИЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ФЕХТУВАЛЬНИЦЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	47
3.1 Навчально-тренувальний процес фехтувальниць та його вплив на стан протікання менструальної функції	48
3.2 Характеристика психофізіологічного стану спортсменок в стані спокою (перед тренуванням) в кожен фазу менструального циклу	51
3.3 Стан спеціальної працездатності фехтувальниць під час менструального циклу	58

3.4 Реакція серцево-судинної системи спортсменок на пропоноване фізичне навантаження.....	70
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

КЗП	–	короткочасна зорова пам'ять
ЛППЗ- МР	–	латентний період простої зорово-моторної реакції
ЛПЗ- МР1	–	латентний період складної зорово-моторної реакції (вибір одного подразника з пред'явлених трьох)
ЛПСЗ- МР2	–	латентний період складної зорово-моторної реакції (вибір двох подразників з пред'явлених трьох)
МЦ	–	менструальний цикл
ППЗІ		продуктивність переробки зорової інформації
ЧСС	–	частота серцевих скорочень
ЦНС	–	центральна нервова система
ШПЗІ		швидкість переробки зорової інформації

ВСТУП

Актуальність теми. Змагальний процес у фехтуванні вирізняється з поміж інших видів єдиноборств досить активними швидкісними діями. До них відносять: різнопланові захисні та нападаючі техніко-тактичні дії, непередбачувані зміни у рухових діях суперника, які характеризуються також ще й несподіваною зміною темпу фехтувального двобою. Емоційна напруга та насиченість вирізняє фехтування як один із найбільш емоційних видів спорту [4; 8, с. 2-3].

Зважаючи на те, що у фехтуванні тривалість змагань упродовж одного дня може сягати від 8-ми до 10-ти годин, має бути й відповідний розвиток у спортсменок фізичних якостей (загальної та спеціальної фізичної підготовки), техніко-тактичної підготовки (під час втоми не втрачати ефективність та кількість технічних та тактичних дій), психологічної готовності та інтегральної підготовки. Таке значне навантаження не постійної інтенсивності (зміна темпу, ритму фехтувального двобою) відчутно впливає на загальний стан та самопочуття спортсменок й спричиняють суттєве стомлення, що у свою чергу зумовлює і зміну їх психологічного та фізіологічного стану [13; 14; 26, с. 2-3; 36, с. 3-4].

Зважаючи на вищезначене, навчально-тренувальний процес у фехтуванні повинен бути побудований таким чином, щоб адаптивні процеси до змагальних навантажень спортсменки отримували у ході вміло організованого та продуманого тренування, на якому спортсменки-фехтувальниці отримували таке ж саме навантаження як під час офіційних змагань не лише фізичного, технічного, фізіологічного характеру, але й зазнавали впливу психологічного впливу із включенням у навчально-тренувальний процес стресових ситуацій [46, с. 133-134].

Аналіз наукових літературних джерел [40, с. 2-4; 41], вивчення досвіду підготовки клубних та збірних команд України з фехтування засвідчили, що побудова тренувального процесу із врахування засобів, які мають значний вплив

на змагальну діяльність фехтувальниць (виникають у процесі змагального двобою й суттєво впливають на їх функціональний стан) займає одне із провідних місць багаторічної підготовки.

Перспективним на нашу думку будуть дослідження щодо моделювання у ході тренувального процесу умов офіційного змагального поєдинку. Наукові дослідження свідчать [53; 54; 55, с. 104-105], що традиційні тренувальні заняття навіть якщо в них і передбачена бойова практика за багатьма показниками все одно не відповідає умовам головних змагань року (у першу чергу це стосується міжнародних змагань).

Результати, які отримані у ході фехтувальних двобоїв на міжнародній арені засвідчують важливість саме належного психофізіологічного стану спортсменок, що у свою чергу є визначальним при аналізі дій суперника та ситуації, яка постійно змінюється [56]. Саме вивчення та обробка отриманої інформації у ході бою зазвичай є успіхом до прийняття власного рішення і втілення його на практиці.

Психофізіологічний стан фехтувальниць не достатньо вивчено, а враховуючи існуючі циклічні фізіологічні зміни в жіночому організмі впродовж менструального циклу не враховується у процесі тренувальних занять, під час підготовки та участі у змаганнях різного ґатунку.

Тому вивчення психофізіологічного статусу в динаміці МЦ, повний аналіз взаємозв'язку функцій зорового аналізатора і сенсомоторних реакцій різного рівня складності в поєднанні з результативністю специфічної діяльності спортсменок у фехтуванні на шпагах актуально і має, з нашої точки зору, допомогти в обґрунтуванні вдосконалення тренувальних занять змагальної спрямованості.

У науково-методичній літературі з фехтування [59, с. 28-29], розглядаються різні підходи до систематизації інформації, якою повинен володіти спортсмен і використовувати її під час змагальної діяльності. Однак, навіть не зважаючи на те, що обсяг такої інформації доволі значний, даних, яка б дала можливість знайти відповіді на поставлені запитання не має. Структура і зміст навчально-тренувального процесу кваліфікованих фехтувальниць із врахуванням змагальної

діяльності є недостатньо обґрунтованими. Тобто, якщо сьогодні є можливість спостерегти за діями та поведінкою спортсменок під час поєдинків, то теоретично модель тренувального заняття, під час якого вони готуються до участі у змаганнях, ще не є досконалою.

Потрібно враховувати також те, що найбільших успіхів на спортивній арені досягають команди та спортсмени тієї країни, яка швидко та ефективно впроваджує нові наукові розробки та адекватно реагує на еволюцію виду спорту шляхом корекції окремих сторін підготовки спортсменів, в тому числі технічної, тактичної і теоретичної сторони. Тому і постає гостра потреба в наукових дослідженнях та теоретичному моделюванні навчально-тренувального процесу, під час якого фехтувальниці повинні отримувати інформацію для досягнення максимальних результатів.

Виступи кращих команд світу на найголовніших змаганнях містять важливу інформацію, аналіз якої дозволяє не лише визначити сучасні тенденції розвитку виду спорту, але й зробити висновки для подальшого вдосконалення тренувального процесу спортсменів фехтувальників. Слід звернути увагу на актуальну проблему підвищення спортивної майстерності спортсменів. Одним із важливих напрямів є правильна техніко-тактична підготовка усієї команди. Аналіз результативності змагальної діяльності спортсменів є одним із складників навчально-тренувального процесу.

Однак у науково-методичній літературі з питань підготовки спортсменок-фехтувальниць фахівці акцентують увагу переважно на вдосконаленні техніко-тактичної майстерності [2, с. 104-105; 9, с. 28]. Водночас, інформація про навчально-тренувальний процес кваліфікованих фехтувальниць із врахуванням змагальної діяльності та перспективи оптимізації їх діяльності відсутня. Зазначене протиріччя визначає необхідність проведення досліджень у цьому напрямі.

Мета дослідження – визначити показники психофізіологічного стану кваліфікованих фехтувальниць у ході навчально-тренувального процесу.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати змагальну діяльність та підготовку до неї кваліфікованих фехтувальниць із врахуванням особливостей побудови навчально-тренувального процесу.

2. Визначити характерні особливості психофізіологічного стану кваліфікованих фехтувальниць на шпагах в динаміці менструального циклу у процесі навчально-тренувальних занять.

3. Дослідити специфічні особливості змагальної діяльності кваліфікованих фехтувальниць із врахуванням їх психофізіологічного стану у різні фази менструального циклу.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальні заняття фехтувальниць та їх характерні особливості.

Предмет дослідження – взаємозв'язок змагального процесу кваліфікованих фехтувальниць з їх психофізіологічним станом.

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс методів: теоретичний аналіз і узагальнення даних спеціальної літератури; анкетування; педагогічні спостереження за змагальною діяльністю; педагогічний експеримент; комплекс фізіологічних і психофізіологічних методів дослідження; методи математичної статистики.

Методи дослідження: загальнонаукові – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація науково-методичної літератури; соціологічні – анкетне опитування; педагогічні – педагогічне спостереження, педагогічне тестування, педагогічний експеримент; фізіологічні; психофізіологічні; методи математичної статистики.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дипломної роботи магістра можуть бути використаними науково-педагогічними працівниками факультетів фізичної культури у процесі підготовки високоякісних учителів фізичної культури, викладачів закладів вищої освіти, які в змозі організувати секційні заняття з виду спорту в школі чи виші й проводити навчально-тренувальні заняття не лише з особами чоловічої статі, але й з юними спортсменками.

Також матеріал дослідження може бути використаним науково-педагогічним працівниками під час викладання навчальної дисципліни «Сучасні технології підготовки спортсменів в обраному виді спорту» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 017 Фізична культура і спорт, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Тренер з видів спорту».

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 23-24 квітня 2019 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 87 сторінках, з яких 81 основного тексту, вона містить 7 таблиць і 8 рисунків. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків та зі списку 60 використаних літературних джерел.

ВИСНОВКИ

1. Особливості підготовки у спорті вищих досягнень певною мірою впливають на організм спортсменів, а особливо спортсменів жіночої статі. Підготовка висококласної спортсменки в тому чи іншому виді спорту вимагає неабиякої праці з боку тренера та самої спортсменки. Це довготривалий процес, який має відповідно й свої етапи: попередній, початкової спортивної спеціалізації, поглибленого тренування, вдосконалення спортивної майстерності, вищої спортивної майстерності.

Не відрізняється й від інших видів спорту фехтування. Це суто індивідуальний вид спорту, для чоловіків і жінок, мистецтво двобою холодною зброєю (рапірами, шпагами, шаблями), поширений з XIII-XIV сторіччя. Фехтування є олімпійським видом спорту з першої Олімпіади сучасності.

Сучасне фехтування це бій між двома фехтувальниками на будь-якому виді зброї, він проводиться на спеціально облаштованій доріжці, шириною 1,5-2 метри і завдовжки 14 метрів. Сама доріжка оснащена електропровідним матеріалом, який ізолюваний від реєструючого уколу або удару.

Бій управляється і оцінюється арбітром. Уколи і удари, нанесені фехтувальниками, реєструються лампами на електричному апараті. Фіксуються вони на основі електричної схеми, що проходить через зброю фехтувальника і його одяг, пов'язаних з апаратом дротяною системою. Арбітр оцінює удари і уколи, ґрунтуючись на свідченнях реєструючого апарату при обліку правил бою в кожному виді фехтування. Бої у видах зброї мають власні специфічні правила, що дозволяють зараховувати уколи і удари або оголошувати їх недійсними.

2. Наше дослідження передбачало вирішення трьох завдань, які характеризують тренувальний та змагальний процеси кваліфікованих фехтувальниць із врахуванням їх психофізіологічних особливостей під час фаз менструального циклу.

3. У ході дослідження (на основі аналізу анкетного опитування) виявили, що з 34-х досліджуваних фехтувальниць у 23,5 % вік першої менструації це – 14 років, 20,6 % опитаних зазначили вік 12 років і у 11,8 % спортсменок зазначили вік – 11 років. У 85,3 % досліджуваних фехтувальниць менструальний цикл стабілізувався у 12-14 років. Тривалість циклу у 29,4 % фехтувальниць становить 24 дні, у 28-ти % – 28 днів. У дівчат фаза менструації в межах фізіологічної норми і складає 5 днів у 44,1 % і 4 дні у 29,4 % опитаних. 6-ти денний термін даної фази відзначили 20,6 % дівчат.

Для респондентів також були представлені питання щодо зміни їхнього психофізіологічного стану у передменструальну та менструальну фази циклу. Отримані дані засвідчили, що 55,9 % досліджуваних відзначають суттєву дратівливість у передменструальну фазу 35,3 % суттєву стомлюваність, 8,8 % скаржаться на головні болі. Під час менструації стомлюваність зростає до 55,9 %, а дратівливість до 62-х %.

Усі спортсменки під час проходження менструації активно тренуються, хоча на думку 35,3 % фехтувальниць тренування не є ефективними, 55,9 % утримуються від надмірних фізичних навантажень у цей період й тренуються з певними обмеженнями, 44,1 % тренуються без будь яких обмежень.

За результатами анкетного опитування можна зробити висновки про те, що зміни, які відбуваються в організмі кваліфікованих фехтувальниць під час менструального циклу впливають на їх функціональні можливості й відповідно на спортивний результат. Це вказує на необхідність врахування особливостей фаз менструального циклу у процесі навчально-тренувального та змагального процесів.

4. Для того щоб визначити показники психологічного стану кваліфікованих фехтувальниць використали методи, за допомогою яких оцінили короткочасну зорову пам'ять та швидкість і продуктивність переробки зорової інформації. Результати дослідження засвідчили що у різні фази менструального циклу жіночий організм по різному реагує на пропоновані тестові випробування. Так встановлено, що IV (постовуляторна) фаза МЦ характеризується найкращим

проявом якостей короткочасної зорової пам'яті, швидкості і продуктивності переробки зорової інформації. Найбільш низькі показники короткочасної зорової пам'яті відзначені в передменструальній (V) і овуляторній (III) фазах циклу. При цьому, найменша швидкість і достовірне (при $p < 0,05$) погіршення продуктивності переробки зорової інформації характерне для менструальної (I) і, особливо, передменструальної (V) фаз циклу.

Щодо показників ЧСС то в нашому дослідженні найменший його приріст при найкращому результативному виконанні бойових дій спортсменок характерний для менструальної (43,1 %) постменструальної (45,9 %) і постовуляторної (45,3 %) фаз циклу в порівнянні з предменструальною (46,7 %) і, особливо, овуляторною (48,1 %) фазами. Однак менструальна фаза характеризується при цьому найбільшою величиною ЧСС перед початком поєдинку – 121 уд./хв⁻¹. Найбільш високі показники ЧСС під час бою зареєстровані в другому турі бойової практики в V (189,4 уд./хв⁻¹), I (188,2 уд./хв⁻¹) і III (186,9 уд./хв⁻¹) фази МЦ, що свідчить про більшу пульсову вартість виконуваної роботи в порівнянні з оптимальними фазами.

Швидкість відновлення частоти серцевих скорочень на першій хвилині після закінчення поєдинку бойової практики впродовж МЦ неоднакова: вона найнижча в фазі фізіологічного напруження – в передменструальній (9,9 % і 8,4 %), менструальної (9,4 % і 10,1 %) і, особливо, овуляторної (8,2 % і 6,1 % відповідно етапу бойової практики) в порівнянні з оптимальними фазами.

Перспективи подальших досліджень передбачають пошук нових засобів та методів вдосконалення навчально-тренувального процесу кваліфікованих фехтувальниць на шпагах із врахування психофізіологічних особливостей жіночого організму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арансон М. В. Биологическое обоснование тренировочной и соревновательной деятельности в историческом фехтовании: автореф. дис... канд. биол. Наук: 14.00.51. ВНИИФК. Москва, 2007. 25 с.
2. Антохин А. В. Построение интегральной подготовки фехтовальщиков-рапиристов 15-16 лет: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Москва, 2006. 203 с.
3. Бакум А. В. Особенности техники атакующих действий в фехтовании на рапирах в условиях новых правил соревнований. 2010. С. 157-162.
4. Бакум А. В. Современные тенденции технической подготовки фехтовальщиков. Педагогіка, психологія, та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2011. Випуск 8. С. 12-15.
5. Борысюк З., Наварэцкі Д. Новый взгляд на проблему идентификации таланта в единоборствах (на примере фехтования). Ученые записки университета им. П. Ф. Лесгафта. 2008. Выпуск 3. С. 25-29.
6. Булатова М. М. Фехтування. Енциклопедія в запитаннях і відповідях. Київ: Олімпійська література, 2017. 576 с.
7. Булочко К. Т. Фехтование. Москва: Книга по Требованию, 2012. 280 с.
8. Бусол В. А. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. Київ, 2014. 50 с.
9. Бусол В. А. Фехтування. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ. Київ, 2014. 50 с.
10. Бусол В., Дьоміна О. Фехтування в Україні: навч. посіб. Київ: Літера Графік, 2013. 72 с.
11. Бычков Ю. М. Моделирование двигательных действий в педагогическом мастерстве тренера: на примере фехтования: автореф. дис... доктора пед. наук:13.00.04. Москва, 2006. 40 с.

12. Виноградов Д. Л. Состав действий в тренировочных поединках и технико-тактическая подготовка юных пятиборцев 14-15 лет в фехтовании на шпагах: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Москва, 2005 119 с.

13. Воронежский К. В., Шостацкий О. В., Юрковский Е. В. Объем и эффективность атакующих действий в репертуаре рапиристов высокой квалификации на современном этапе развития фехтования. Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. 2011. Выпуск 6. С. 14-16.

14. Гамалий В. В., Шевчук Е. Н. Техничко-тактичска подготовка фехтовальщикoв на различных этапах многолетнего спортивного совершенствования. Известия Тульского государственного университета 2016. С. 146-156.

15. Гамалий В., Шевчук Е. Совершенствование технико-тактического мастерства спортсменов, специализирующихся в единоборствах, на разных этапах многолетней подготовки (на примере фехтования). Наука в олимпийском спорте. Выпуск 4. 2014. С. 64-73.

16. Гамалій В., Бакум А. Удосконалення техніки змагальних дій кваліфікованих фехтувальників-рапіристів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. Випуск 1. 2015. С. 69-76.

17. Голец А. В. Влияние ценностно-смысловой сферы квалифицированных спортсменов на успешность спортивной деятельности (на примере фехтования). Наука в олимпийском спорте. 2014. Выпуск 4. С. 76-80.

18. Дрюков А. В. Концептуальные основы развития фехтования в детско-юношеских спортивных школах в Украине. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2015. Випуск 12. С. 35-40.

19. Дрюков В. О. Фехтування на Іграх ХХІХ Олімпіади в Пекині: підсумки, уроки, основні напрями і тенденції. 2008. Випуск 15. С. 10-18.

20. Дрюков В. О., Азарченков П. М., Глебов В. М. та ін. Підсумки виступу збірної команди України з фехтування у 2009 році та напрями вдосконалення олімпійської підготовки фехтувальників України. 2009. Випуск 16. С. 10-17.

21. Дрюков В. О., Шуберт В. С. Подготовка спортсменов у фехтовании на саблях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту. Львів: ЛДУФК, 2011. 246 с.
22. Дюма А. Учитель фехтования. Издательский дом Мещерякова. 2018. 208 с.
23. Ермаков С. С., Кривенцова И. В. Методологические основы содержания учебной дисциплины фехтования. Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. 2010. Выпуск 5. С. 50 - 55.
24. Закиров А. З. Основы сценического фехтования: учебное пособие. ВГИК, 2013. 70 с.
25. Исаков И. В. Экспериментальное обоснование путей повышения эффективности процесса совершенствования техники атакующих движений в фехтовании на рапирах: автореф. дис... канд. пед. наук. Москва, 1969. 23 с.
26. Кабанова И. А. Компоненты соревновательной деятельности и технико-тактическое совершенствование фехтовальщиц на этапе углубленной тренировки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Рос. гос. ун-т физ. культуры, спорта и туризма. 2008. 19 с.
27. Колганов С. Н. Объективизация оценки результативности действий нападения в соревнованиях у квалифицированных фехтовальщиков на рапирах: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Российский государственный университет физической культуры, спорта и туризма. Москва, 2007. 138 с.
28. Коробова Т. А., Шутьпина В. П. Психомоторные особенности квалифицированных шпажистов разных стилей боевой. Материалы IX Международной научно-практической конференции психологов физической культуры и спорта «Рудиковские чтения» 27-28 мая 2013 г. Москва: ФГБОУ ВПО «РГУФКСМиТ», 2013. С. 189-192.
29. Лопатенко Г. О. Оптимизация процесса предстартовой подготовки в фехтовании на основе применения внутренировочных средств мобилизационной

направленности. Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. Выпуск 2. 2016. С. 34-39.

30. Лопатенко Г. О., Косик Н. С., Косик Н. Л. Новые подходы к организации предстартовой подготовки квалифицированных спортсменов в единоборствах (на примере фехтования). Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. 2015. Выпуск 4. С. 33-37.

31. Мадяр-Фазекаш Е. О. Аналіз змагальної діяльності фехтувальників рапіристів. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2018. С. 189-193.

32. Мовшович А. Д. Фехтование на шпагах: научные данные и спортивная тренировка. Москва: Акад. проект, 2008. 119 с.

33. Москвин В. А., Москвина Н. В. Дифференциальная нейропедагогика и спортивная деятельность. Материалы Всероссийской научно-практической конференции международным участием, посвященной 80-летию кафедры педагогики РГУФКСи «Методологические проблемы общей и спортивной педагогики». Москва: Светотон, 2010.

34. Павлов А. И. Состав действий и причины их нерезультативного применения при различном текущем счете боя в соревнованиях квалифицированных фехтовальщиков. Теория и практика физ. культуры. 2005. Выпуск 7. С. 28-30.

35. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения. Киев: Олимпийская литература, 2013. 807 с.

36. Рошчін І. Г. Оптимізація техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів на етапі спеціалізованої базової підготовки: дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01. ЛДІФК. Львів, 2008. 187 с.

37. Рошчін І. Удосконалення показників швидкості фехтувальників-шаблістів на етапі спеціалізованої базової підготовки в сучасних умовах змагальної боротьби. Спортивна наука України. 2013. Випуск 2 (53). С. 45-49.

38. Рыдник М. А. Индивидуально-типологические различия фехтовальщиков и их проявление в структуре моторного профиля. Научно-теоретический журнал «Ученые записки». Выпуск 7 (77). 2011. С. 137-140.

39. Рыдник М. А. Состав средств ведения поединков фехтовальщиками-рапиристами и их взаимосвязь с двигательными качествами и моторными типами спортсменов. Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта. 2010. Выпуск 1 (59). С. 95-99.

40. Рыжкова Л. Г. Формирование и развитие технических знаний и умений в системе многолетней подготовки спортсменов (на примере фехтования): дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Российский государственный университет физической культуры, спорта и туризма. Москва, 2016. 55 с.

41. Семеряк З., Смирновський С. Техніко-тактична підготовка фехтувальників на шпагах: стан та перспективи досліджень. Молода спортивна наука України. Т. 1. 2013. С. 239-244.

42. Стукалин А. В. Техничко-тактичска подготовка рапиристов в связи с изменением правил судейства: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. МГАФК. Малаховка, 2009. 26 с.

43. Тарас А., Владзимирский А. Оружие уличного бойца. Москва: АСТ, Харвест, 2006. 256 с.

44. Толасова Д. Г. Индивидуализация процесса подготовки фехтовальщиц на основе учёта их психофизиологических особенностей: автореф. дис... канд пед. наук: 13.00.04. Московская государственная академия физической культуры. Малаховка, 2007. 132 с.

45. Турецкий Б. В. Обучение фехтованию. Москва: Акад. проект, 2007. 124 с.

46. Турецкий Б. В. Обучение фехтованию: учебное пособие для вузов. Москва: Академический спорт, 2007. 432 с.

47. Тышлер Д. А., Мовшович А. Д. Двигательная подготовка фехтовальщиков. Москва: Академический Проект, 2007. 153 с.

48. Тышлер Д. А., Рыжкова Л. Г., Шамис В. В. и др. Фехтование. Соревновательные технологии и методики специальной тренировки. Москва: Человек, 2013. 176 с.
49. Тышлер Д. А., Тышлер Г. Д. Фехтование от новичка до чемпиона. Москва: Академ. проект, 2007. 224 с.
50. Фехтування: навчальна програма для ДЮСШ [за ред. Бусол В. А.]. Київ, 2006. 43 с.
51. Хало П. В., Каранда Л. Й., Наумов С. Б. Перспективы использования практических занятий фехтованием в обучающем процессе. Вестник Таганрогского университета имени А. П. Чехова. 2017. С. 271-277.
52. Хохла А. И., Линец М. М. Физическая подготовленность фехтовальщиков-шпажистов различной спортивной квалификации. Олимпийский спорт и спорт для всех: XV Международный научный конгресс. Киев, 2011. С. 139.
53. Хохла А. І. Структура фізичної підготовленості кваліфікованих фехтувальників-шаблістів. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. 2014. Випуск 118 (4). С. 215-218.
54. Шевчук Е. Н. Компьютерная программа «Анализ и моделирование соревновательной деятельности фехтовальщиков» как средство и метод подготовки к соревнованиям. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Чернігів: ЧДПУ. 2009. Випуск 69. С. 311-315.
55. Шевчук Е. Н. Совершенствование технико-тактических действий высококвалифицированных фехтовальщиков на шпагах с использованием компьютерного моделирования: дис... канд. наук по физ. воспитанию и спорту: 24.00.01. Киев, 2010. 223 с.
56. Шевчук Е. Н. Современные тенденции организации техникотактической подготовки квалифицированных фехтовальщиков. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. 2008. Випуск 3. С. 139-143.

57. Шинкарук О., Улан А. Особливості відбору та орієнтації початківців у фехтування на сучасному етапі. Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ, 2016. С. 399-403.

58. Шинкарук О., Улан А. Спортивний відбір і орієнтація підготовки спортсменів з урахуванням функціональної асиметрії: теоретичні передумови. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. Випуск 1. 2016. С. 15-18.

59. Шкляев В. В. Спортивное фехтование на шпагах: учебное пособие. Челябинск, 2011. 74 с.

60. Шутєєв В. В. Вплив занять спортом на особистісні якості спортсмена: дис... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.01. Харківська державна академія фізичної культури. Харків, 2018. 207 с.